

Evropski zakonodavni paket „**Čista energija za sve Evropljane**“ dao je novi pravni status energetske zajednicama, omogućavajući građanima da sarađuju sa lokalnim vlastima i malim i srednjim preduzećima za zajednička ulaganja u energetske imovine i učesće na energetske tržištima. To su zajednice zasnovane na lokalnoj proizvodnji energije i sopstvenoj potrošnji, koje poboljšavaju energetske efikasnosti uz istovremeno [smanjenje uticaja na životnu sredinu](#).

Iako je proizvodnja energije na Balkanu uglavnom zasnovana na fosilnim gorivima, pri čemu su obnovljivi izvori uglavnom ograničeni na biomasu i velike hidroelektrane, nedavno je došlo do povećanja interesovanja za čistu energiju EU, sa inicijativama koje predvode građani za energetske tranzicije fokusirajući se na solarnu energiju.

Prema studiji, **u zemljama Jugoistočne Evrope postoji najmanje 190 energetske zajednice**. Ogromna većina, ako ne i sve, nalazi se u Grčkoj, sa čak 168 energetske zajednice, dok se ostale zemlje u regionu naseljavaju u manjem broju: 12 u Hrvatskoj, 8 u Sloveniji, jedna u Bugarskoj i jedna u Rumuniji.

Energetske zajednice u Grčkoj

Grčka postaje lider u regionu u proizvodnji energije u zajednici zahvaljujući uvođenju novih regulatornih okvira 2018. godine koji su implementirali evropsko zakonodavstvo.

Među mnogim grčkim energetske zajednicama, najveća u zemlji je Minoan Energy, osnovana 2019. na Kritu, koja je za tri godine dostigla 400 članova i ima dve solarne fotonaponske instalacije. Minoan Energy je takođe pružila energetske pomoć za 50 domaćinstava sa niskim prihodima pogođenim zemljotresom 2021. godine. Ova zajednica je takođe nagrađena Evropskom nagradom za održivu energiju za njihov pionirski rad u korišćenju obnovljive energije koju vode građani.

Takođe u Grčkoj, još jedna zanimljiva stvarnost je socijalna zadruga Electra Energy, sa sedištem u Atini. Zadruga, koja promovise energetske efikasnosti i uštedu kroz kampanje podizanja svesti, razvoj novih partnerstava i lokalnih mreža, pokušava da ukloni energetske siromaštvo donirajući deo svoje proizvodnje porodicama kojima je to najpotrebnije. Electra Energy želi da izgradi solarnu fotonaponsku elektranu u regionu Korinta, koja će biti zasnovana na modelu „virtuelnog-neto merenja“ zajednice.

To znači da će ovaj model omogućiti članovima zajednice da kupe deo instalacije na osnovu njihove potrošnje i koristi od solarne proizvodnje, smanjujući godišnji račun za struju.

Solarna elektrana će napajati više od 130 domova i malih preduzeća, proizvodeći 750.000 kilovat sati čiste solarne energije godišnje tokom 25 godina, ukupno uštedeći 7.500 tona emisije gasova staklene bašte.

Energetske zadruge u Hrvatskoj

Hrvatska je još jedna zemlja sa zanimljivim primerima lokalnih energetske zadruga. U gradu Križevcima su 2018. i 2019. započeli prvi građanski projekat grupnog finansiranja za obnovljivu energiju. Ovi projekti su se sastojali od ulaganja građana u postavljanje solarnih panela na krov razvojnog centra i parkovnu tehnologiju opštine. Projekti su rezultat suradnje Grada Križevaca i Zelene energetske zadruge Zagreb, organizacije stvorene 2013. godine koja promoviše razvoj, korištenje i ulaganje građana u obnovljivu energiju, bili su uspješni i 2020. godine u Križevcima je osnovana energetska zadruga KLIK.

Glavni cilj KLIK-a je da pomogne u razvoju energetske nezavisnog grada i promoviše prelazak na klimatsku neutralnost. Zajednica koristi inovativne alate, uključujući blockchain tehnologiju, za povezivanje mikro-mreža i peer-to-peer trgovinu električnom energijom. Ova zajednica je, kroz aktivno uključivanje lokalnog stanovništva, uspjela da obezbedi preko 50.000 evra domaćih investicija za lokalnu proizvodnju obnovljive energije, uz značajno smanjenje emisije gasova staklene bašte, od približno 7,72 tone CO₂ koji se uštedi svake godine.

I u Hrvatskoj, na ostrvu Krk, postoji višegodišnje iskustvo energetske zadruge Otok Krk, osnovane da promoviše energetske samodovoljnost i dekarbonizaciju stanovnika ostrva Krk decentralizacijom proizvodnje i digitalizacijom usluge, demokratizacijom iste.

Trenutno na ostrvu postoji 175 individualnih domova sa malim fotonaponskim sistemima, a cilj je da se do kraja godine udvostruči broj domova sa fotonaponskim sistemima i povežu svi domovi sa fotonaponskim sistemima na pametnu mrežu, stvarajući tako energetske zajednice. Zadruga je takođe pokrenula projekat koji uključuje instalaciju 1.000 pojedinačnih malih fotonaponskih sistema i dva velika sistema koji mogu da proizvode energiju za celo ostrvo, uključujući i električna transportna sredstva. Projekat ima za cilj proizvodnju energije iz obnovljivih izvora kako bi ostrvo bilo samodovoljno tokom zime i prodavalo višak energije leti.

Kakvu ulogu može imati koheziona politika?

Prema nedavnoj analizi, zemlje članice EU imaju mogućnost da podrže ove transformativne projekte energetske zajednice zahvaljujući fondovima kohezivne politike. Takođe će se nadoknaditi najvažnije ograničenje sa kojim se ove inicijative susreću, a to je privlačenje investicija.

Među nekim državama članicama već postoje dobri primeri, poput Slovačke i Mađarske, koje u svojim operativnim programima pominju energetske zajednice i za koje se pretpostavlja da mogu da finansiraju ovu vrstu inicijative zahvaljujući evropskim fondovima.

U stvari, za programski period 2021-2027, preko 92 milijarde evra evropskog finansiranja biće posvećeno specifičnim ciljevima „zelenije Evrope“, a skoro 39

milijardi evra moglo bi da se iskoristi država i lokalne vlasti za ulaganja u stvaranje energetske zajednice. Štaviše, Interreg programi teritorijalne saradnje mogli bi da se koriste za stimulisanje stvaranja prekograničnih energetske zajednice.